
PLAN FOR FORSKNING OG KUNNSKAPSPRODUKSJON

HEDMARK FYLKESMUSEUM AS

Forskning er en systematisk, kreativ virksomhet som utføres med sikte på å oppnå ny kunnskap. Forskningen skal baseres på en eller flere problemstillinger. Den utføres i tråd med anerkjente metoder og med teoretiske tilnærminger som er adekvate i forhold til problemstillingene. Den nye kunnskapen skal formidles i en vitenskapelig form.

Hedmark fylkesmuseum AS har forskning som ett av fire satsingsområder i sin strategiske plan:

Forskning og økt forskningsaktivitet skal være en viktig del av museets arbeidsfelt og strategiske tenkning.

Videre sier museets strategiske plan klart hvilken standard som skal ligge til grunn for museets forskningsaktivitet:

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) er kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap – herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser (jf. OECDs definisjon av forskning og utvikling).

Museets strategiplan legger slik til rette for at forskning skal være en integrert del av museumsvirksomheten. Som en følge av dette er denne forskningsplanen utarbeidet. Planen er utarbeidet av de ansatte ved Hedmark fylkesmuseum AS, ført i pennen av museets forum for forskning og kunnskapsproduksjon, og vedtatt av museets styre 16.05.2012. Planen gjelder for perioden 2012–2016, og er implementert i museets øvrige planverk for perioden.

MÅL

1) Økt og forbedret aktivitet

Planen for forskning og kunnskapsproduksjon skal bidra til å øke museets aktivitet på dette feltet, og til å fornye og forbedre forskningen. Dagens brede kunnskapsproduksjon skal også videreføres.

Museets forskning skal holde samme høye kvalitet som forskningen innen universitet- og høyskolesektoren.

Forskningen kan utføres som fellesprosjekter innen fylkesmuseet, innen den enkelte museumsavdeling, i fellesskap mellom flere museer innenfor eller utenfor fylkesmuseet, som eksterne samarbeid eller kombinasjoner av disse. Det er et klart mål at forskningen skal føre til økt samarbeid med universitets-, høyskole- og instituttsektoren.

Forskningen skal formidles i ulike former, både de strengt vitenskapelige og mer populære, for eksempel i form av utstillinger. Forskningsformidling skal foregå som egenproduksjoner, i ulike samarbeidsformer og i eksterne kanaler. Det er et klart mål at museets ansatte skal publisere i veletablerte, anerkjente forskningspublikasjoner.

2) Tilrettelegging for forskning og kunnskapsproduksjon

Målene søkes nådd ved at forskningen blir en integrert del av de enkelte museumsavdelingenes detaljerte planer. Forskningsaktiviteten skal spesifiseres i årlige planer. Det skal opprettes rutiner for godkjenning og evaluering av forskningsprosjekter i regi av fylkesmuseet, og likeledes rutiner for årlige rapporteringer av forskningsresultater og vitenskapelig publisering. Målet om økt forskningsaktivitet skal være en integrert del av arbeidet med rekruttering til eksisterende og nye stillinger.

Planen legger til rette for at den enkelte medarbeider får mulighet til å benytte sin forskningsrett og å utføre sin forskningsplikt.

3. Forskningens innhold

Forskningen skal bidra til ny kunnskap innenfor museenes særegne temafelter, hvor samlingene er sentrale. Innenfor fylkesmuseet finnes en bred kompetanse innenfor arkeologi, historie, nyere tids kulturhistorie, musikk, naturhistorie og andre museumsfaglige områder. Gjennom forskning, dokumentasjon og annen kunnskapsutvikling vil vi få fram ny kunnskap om samlingene og om kultur-, natur- og kunsthistorien i Hedmark. Dette skal ligge til grunn for å styrke museets kunnskapsbaserte formidling.

ORGANISERING AV FORSKNINGEN I HEDMARK FYLKESMUSEUM AS – OVERORDNEDE FØRINGER –

Hedmark fylkesmuseum følger opp myndighetenes forventning om at "forskning og kunnskapsutvikling anses som en av de sentrale oppgavene ved norske museer, på linje

med innsamling, bevaring, dokumentasjon og formidling".¹ Forskning er også nedfelt i ICOM's definisjon av museenes sentrale oppgaver².

I Hedmark fylkesmuseum er det vedtatt en organisasjonsform med et forskningsråd og et forum for forskning og kunnskapsproduksjon. Forskningsrådet består av to interne representanter (ansatte eller andre med tett institusjonstilknytning) og to eksterne representanter (forskere). Forum for forskning og kunnskapsproduksjon består av en oppnevnt ansatt fra fem av museumsavdelingene. Forumet ledes av en avdelingsdirektør med særlig ansvar for forskningsaktiviteten. Samme avdelingsdirektør organiserer også forskningsrådets aktivitet og er deres sekretær. Administrerende direktør godkjenner rammer og forskningsaktivitet.

Det skal i planperioden opprettes en 100% stilling som forskningskoordinator. Til stillingen hører veiledningsansvar for museets forskere, koordinering av forskningsaktiviteten, redaksjonsansvar for museets vitenskapelige publikasjoner, deltakelse i strategiske prosesser hvor forskning er inkludert, og minimum 40% egen forskningstid. Forskningskoordinator må ha førstekonservatorkompetanse.

FORSKNINGSFORMIDLING

Formidlingsmetoder og –kanaler for forskningsarbeid har vært mange, og de er tillagt ulik status til ulike tider og i ulike sammenhenger. I dag stilles det klare krav til formidling av vitenskapelig arbeid for at det skal være meritterende. Definisjonen på vitenskapelig publisering er utformet av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste på oppdrag av Kunnskapsdepartementet, og brukes som kriterium for å komme med i Database for statistikk om høgere utdanning:

En vitenskapelig publikasjon defineres gjennom fire kriterier, hvorav samtlige må være oppfylt. Publikasjonen må:

- presentere ny innsikt
- være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i ny forskning
- være i et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den
- være i en publiseringskanal (tidsskrift, serie, bokutgiver, nettsted) med rutiner for "fagfellevurdering"

<http://dbh.nsd.uib.no/dbhvev/dokumentasjon/vitpub/>

Det er framholdt at museene har en enestående mulighet til å formidle forskningsprosjektene sine, gjennom nærheten til publikum. Likevel kan det hevdes at de

¹ Kultur- og kirke departementet, *Framtidas museum: forvaltning, forskning, formidling, fornying*, bd. 49, St.meld. ... ([Oslo]: [Regjeringen], 2009).

² *ICOM code of ethics for museums* (Paris: ICOM, 2006).

fleste av disse formidlingskanalene egner seg best for forskningsbasert formidling, og ikke så godt for forskningsformidling. Det må finnes et mellomledd mellom forskningen og museumsformidlingen som skjer gjennom utstillinger og levendegjøring.

I forlengelsen av dette er det viktig å holde fast ved at både den forskningsbaserte formidlingen og forskningsformidlingen er nødvendig. Forskningsformidling i form av skriftlige vitenskapelige publikasjoner kan danne grunnlaget for formidling gjennom utstilling og levendegjøring, uten at utstillingstekstene blir for lange og museumsrekonstruksjonene blir stive og uten troverdighet.

For at museene skal hevde seg som forskningsinstitusjoner er det viktig å ta inn over seg den endringen som har skjedd gjennom universitetenes såkalte kvalitetsreform og de kravene som stilles til vitenskapelige publikasjoner for at de skal være meritterende i forskermiljøet. Det er nødvendig at også museumsforskning av høy kvalitet publiseres gjennom anerkjente vitenskapelige kanaler.

Dette utelukker likevel ikke de populærvitenskapelige publikasjonene, og grensene mellom det strengt vitenskapelige skriftlige arbeidet og den populariserte vitenskapen er heller ikke absolutte. Populærvitenskapelig formidling skiller seg gjerne fra den vitenskapelige ved bevisst bruk av et språk som kan nå et bredt publikum og ved et betydelig fokus på konklusjoner, mens kildereferanser, metodiske og teoretiske refleksjoner gjerne tones ned i forhold til hva som er praksis i vitenskapelige publikasjoner. Det kan imidlertid hevdes at kulturhistoriske emner som de museene oftest beskjeftiger seg med er særs godt egnet for å forene det lettfattelige og estetisk tiltalende i innsiktsfulle og nyskapende forskningsarbeider. Museet ønsker også at den bredere formen for kunnskapsproduksjon formidles i framtida, og ser at dette kan skje i både vitenskapelige og populærvitenskapelige former.

STATUS FOR FORSKNING OG KUNNSKAPSPRODUKSJON I HEDMARK FYLKESMUSEUM VED MUSEETS ETABLERING

Det er utført en betydelig kunnskapsproduksjon ved museene som i dag er del av Hedmark fylkesmuseum, og en god del av denne kan også kalles forskning. Avdelingsmuseene er imidlertid så ulike i størrelse, alder og arbeidsfelt at det er vanskelig å gi et samlet bilde av utført forskning og kunnskapsproduksjon, enn si umulig å vurdere kvaliteten på det utførte. Tidsperspektivet er én faktor som gjør dette vanskelig, for innholdet i begrepet "forskning" er også endret, slik at publikasjoner som tidligere var godt innenfor forskningsbegrepet i dag ikke vil bli talt med. På samme vis er det umulig å skille ut hvilke publikasjoner museumsansatte har brukt arbeidstid på og hvilke de kun har skrevet på fritida. En god del kunnskapsproduksjon er også utført av personer som i dag har avsluttet sitt arbeidsforhold ved institusjonen, og gir dermed ingen indikasjon på dagens forskningsaktivitet. Endringer av stillinger har også ført til at flere som tidligere hadde anledning til å forske, i dag ikke har dette som del av sitt arbeid. Dette avsnittet blir derfor mer en presentasjon av hvor museets aktivitet på dette feltet står i dag enn utfyllende forskningshistorie for institusjonen(e).

Produsert og publisert kunnskap

Flere av museumsavdelingene har egne faste publikasjoner, enten i form av årbøker (Nordøsterdalsmuseet og Domkirkeodden), tidsskrift (Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal) eller skriftserier (Norsk Skogmuseum og Domkirkeodden). Mange avdelinger har publisert utstillingskataloger, noen med utfyllende artikler, som for eksempel Glomdalsmuseets "Latjo drom" fra 2009, Norsk Skogmuseums "Tid for skog" fra 2001, eller Kvinnemuseets "Og Gud skapte kvinnen" fra 1998. I tillegg har flere finansiert arbeidet bak større publikasjoner, som for eksempel Norsk Skogmuseums "Masse papir" fra 2006 eller Kvinnemuseets biografi om Dagny Juel, med undertittelen "Tro, håp og undergang" fra 2002.

Det er likevel fagartikkelen som utmerker seg som den formidlingsformen som er hyppigst i bruk. Museets ansatte har produsert anselige mengder artikler til egne og andres publikasjoner gjennom mange år. Emnene er naturlig nok knyttet til museenes arbeidsfelt, slik at det ved både Glomdalsmuseet, Nordøsterdalsmuseet, Domkirkeodden og Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal er skrevet om byggeskikk, boforhold og interiører. Middelalderhistorie og ruiner har Domkirkeodden vært aleine om, mens drakt og tekstil er behandlet ved Glomdalsmuseet, Nordøsterdalsmuseet, Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal, og Domkirkeodden. Norsk Skogmuseum har sitt arbeidsfelt nedfelt i navnet, men også ved Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal, Domkirkeodden og Nordøsterdalsmuseet er det arbeidet med skog, utmarksutnytting og landskap.

Enten publikasjonen er i regi av museet, et samarbeid eller ekstern, er de fleste produktene rettet mot et bredt og allment interessert publikum. Dette har gått på bekostning av dyptpløyende analyser som blir vektlagt innen akademia i dag. Svært få av museets ansatte har publisert i anerkjente forskningstidsskrifter, antologier eller har gitt ut større verk på akademiske forlag. Internasjonal publisering er nesten fraværende.

Arbeidsformer og samarbeid

Hedmark fylkesmuseums avdelinger har spredd sitt kunnskapsoppbyggings- og forskningsarbeid over et stort antall arbeidsformer. Mange publikasjoner er gjennomført som helt interne prosjekter, hvor finansiering, arbeidsinnsats og publisering er i regi av museet. Norsk Skogmuseums rapport "Indre Østlandets trebåter" fra 2005 er et slikt eksempel. Andre prosjekter har involvert mange ulike aktører, som for eksempel "Bygningstradisjoner i grensetrakter" fra 2006, hvor både museer, offentlige myndigheter og enkeltpersoner bidro.

Det har likevel vært mer personavhengig og uformelt samarbeid enn formalisert og institusjonsbasert. Domkirkeodden hadde i mange år nær, personlig kontakt med Universitetet i Oslo gjennom Ragnar Pedersen, som både var universitetsprofessor og museumsansatt. Ansatte ved for eksempel Norsk Utvandrer museum og Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal har vært forelesere ved universiteter og høyskoler, mens andre ansatte har fått oppdrag som sensor (f.eks. Skogmuseet og Domkirkeodden). I de seinere åra er det inngått ett institusjonsforpliktende samarbeid mellom Glomdalsmuseet og Norsk kulturråd, med nær tilknytning til Universitets- høyskole og instituttsektoren, og ett tilsvarende

prosjekt mellom Hedmark fylkesmuseum (Domkirkeodden), Norsk kulturråd og Universitetet i Oslo.

Konklusjon

Hedmark fylkesmuseum har i dag en solid og omfattende kunnskapsproduksjon bak seg, og en stab av engasjerte og villige produsenter. Museet deler likevel skjebne med de fleste andre kulturhistoriske museer i landet: det er behov for bedre tilrettelegging, mer formaliserte samarbeid og fokus på faglig oppdatering.

FORSKNINGSAMBISJONER

Forskerstillinger

Hedmark fylkesmuseum har i dag 107 fast ansatte, hvorav 32 har høyere utdanning i form av mastergrad, hovedfagseksamen, magistergrad eller tilsvarende. Kun to ansatte har førstekonservatorkompetanse.

Fram til konsolideringen har noen av fagkonsulent- og konservatorstillingene hatt forskningsrett og -plikt tilsvarende 20% av stillingen, enten gjennom stillingsinstrukser eller som sedvane. I praksis har det vært vanskelig å prioritere kvalitativt forskningsarbeid utover kunnskapsproduksjon, og det er ingen rene forskerstillinger per i dag. Norsk Skogmuseum, Glomdalsmuseet og Domkirkeodden har imidlertid hatt konservatorer som har brukt mye av sin arbeidstid på forskning. Det er et mål å stimulere til at flest mulig får konservatorkompetanse NMF, og at flere tar doktorgrad. Fra 2011 har HFM tatt initiativ til å finansiere en doktorgradsstipendiat. Prosjektet har delfinansiering fra Norsk kulturråd og tar utgangspunkt i tekstsamlingene ved HFM.

Museet presiserer i vedtatt strategiplan at antallet ansatte med førstekompetanse skal økes til hensiktsmessig nivå. Nivået bør ved planperiodens utgang være minimum fem. Dette søkes løst ved at a) det opprettes en stilling som forskningskoordinator b) doktorgradsstipendiaten fullfører PhD-løpet, c) minst en medarbeider oppnår godkjenning som førstekonservator NMF, d) det stilles krav om førstekompetanse ved nyansettelser.

Forskningstid

Hedmark fylkesmuseum ønsker et størst mulig antall stillinger med rett og plikt til forskning, formalisert som en viss prosentdel av stillingen, minimum 20%. Dette omfatter førstekonservator-/konservatorstillinger, fagkonsulentstillinger, museumslektorer, avdelingsdirektører og seksjonsledere. Det er imidlertid behov for å tydeliggjøre forholdet mellom rett og plikt til forskning. For de stillingene som forventes å forske skal

forskningsretten være synliggjort i stillingsinstruksen, og i disponeringen av årlige ukeverkplaner.

Det er opprettet en intern stipendordning med årlige tildelinger til frikjøp av personale. Stipendordningen er åpen for personer med og uten forskningstid i stillingen.

Som et ledd i å øke forskningsaktiviteten skal fylkesmuseet søke eksterne forskningsmidler etter en prioriteringsliste/handlingsplan.

Eksterne forskningsmiljøer ved høgskoler, universitet og forskningsinstitutt skal inviteres til å forske på museets samlinger og arbeidsfelt. I forskningsplanens vedlegg er fylkesmuseets liste over ønskede prosjekter for studenter og ansatte ved høgskoler og universitet.

Publisering og formidling

For å nå museets mål om mer og bedre vitenskapelig formidling må knappe ressurser forvaltes målrettet. I Hedmark fylkesmuseums forskningsarbeid går det derfor et hovedskille mellom fagfelleverdert publisering og kunnskapsproduksjon.

Fylkesmuseet vil opprette en egen skriftserie med fagfelleverderte artikler med vitenskapelig høy kvalitet. Ansatte oppfordres i tillegg til å publisere i nasjonale og internasjonale publikasjoner med fagfellevurdering. Andre publiseringskanaler betegnes som kunnskapsproduksjon, og ansattes bidrag til slike skal begrenses til de tilfellene hvor museet er utgiver.

RETNINGSLINJER FOR FORSKNING OG KUNNSKAPSPRODUKSJON

Krav til vitenskapelig personale:

Til de som har forskningskompetanse regnes ansatte med fullført mastergrad, hovedfag eller magistergrad.

Realkompetanse: tilsatte uten formell forskningskompetanse kan ha kunnskapsproduksjon som del av sitt arbeidsområde. Disse kan innlemmes i aktiviteter i regi av forum for forskning og kunnskapsproduksjon, og kan publisere på lik linje med de med forskningskompetanse.

Organisering av forskning og kunnskapsproduksjon

Forskning skal primært utføres av det vitenskapelige personalet. Men det vitenskapelige personalet er også avhengig av at det drives et målrettet og kontinuerlig forskningsforberedende arbeid. En slik form for kunnskapsinnhenting er alle tilsatte ved

institusjonen ansvarlige for. (Håndverkere som dokumenterer arbeidsoperasjoner, fotografer, osv.)

Initiering og godkjenning av forskningsprosjekter:

Den enkelte vitenskapelig ansatte kan initiere forskningsprosjekter ved å utarbeide prosjektbeskrivelser. Disse må avklares med avdelingsleder og godkjennes av Forum for forskning og kunnskapsproduksjon (FFK) og fylkesmuseets ledelse. Prosjektene skal inngå i fylkesmuseets årlige forskningsplaner, og nedfelles på individnivå i ukeverk-planene.

Prosjektbeskrivelsen skal inneholde:

- kort presentasjon av tema
- avgrensing i tid og rom
- problemstilling
- teori og metode
- kilder og litteratur
- tidsbruk
- økonomioversikt
- presentasjonsform og -kanal
- referansegruppe/veileder/samarbeidspartnere
- framdriftsplan

Forskningsplikt:

FFK i samarbeid med ledelsen kan også initiere forskningsprosjekter. Ved slike prosjekter kan den enkelte vitenskapelige medarbeider bli pålagt forskningsplikt. Dette kan være i forbindelse med utstillinger, forelesninger, tverrfaglige prosjekter eller prosjekter Hedmark fylkesmuseum er knyttet til gjennom samarbeid med andre institusjoner.

Oppfølging av forskningsprosjekter:

FFK har ansvar for å følge opp godkjente forskningsprosjekter gjennom å arrangere seminarer, forelesninger, skrivekurs osv. Museets strategiske plan presiserer at det skal opprettes et eget forum for alle som har forskning og kunnskapsproduksjon som del av sine stillinger. Forskningsrådets medlemmer kan fungere som veiledere etter nærmere avtale, og slik kontakt formidles av FFK. Oppfølging av forskningsprosjekter og veiledning vil være naturlig å legge til en egen stilling som forskningskoordinator.

Rapportering/evaluering:

Det forventes at hver medarbeider som er involvert i forskning skriver en kort rapport over utført arbeid. Det må rapporteres hvert år og en samlet rapport når prosjektet er ferdig. Rapport leveres FFK, og forsinkelser eller arbeid som ikke er utført i henhold til planen kan påvirke framtidig prioritering av den enkeltes forskningstid.

VEDLEGG 1. EIENDOMSRETT TIL KILDEMATERIALE

I museumsforskningen er det vanlig at forskere skaper kilder i form av intervjuer, feltnotater, oppmålingstegninger, fotografier og filmopptak. Slike «initierte kilder», som er skapt i arbeidstida, ofte også med institusjonens utstyr, er museets eiendom. Museet stiller sine samlinger til disposisjon for eksterne forskere som ønsker å bruke dem som kildemateriale i sitt forskningsarbeid. Den medarbeideren som har samlet eller initiert kildene og hennes eller hans samarbeidspartnere kan og bør likevel ha eksklusiv rett til å bruke materialet så lenge forskningsprosjektene pågår. Deretter skal materialet inngå i museets samlinger og forvaltes etter samme prinsipper som beslektet materiale i disse samlingene. I praksis betyr dette at det meste skal være tilgjengelig for andre forskere. Forskere som ønsker å gjøre bruk av slikt materiale må imidlertid respektere eventuelle klausuler informanter kan ha lagt på bruken av materialet overfor den eller de som har initiert det. De må også undertegne taushetserklæring med tanke på personømfintlige opplysninger om informanter eller andre navngitte individer. Gradering av personømfintlig materiale er arkivinstitusjonens, i denne sammenhengen museets, ansvar. Hedmark fylkesmuseum forutsetter at vitenskapelige medarbeidere som har initiert slikt materiale, og dermed kjenner det godt, i samråd med medarbeideren som skjøtter arkivarfunksjonen, bidrar til oppfølging av dette ansvaret i tråd med Forvaltningslovens § 13e.³

³ Jfr. Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 2. oktober 1967.